

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

ju.L5@regeringskansliet.se

Remissvar över betänkandet Ett ändamålsenligt samhällsskydd. Vissa reformer av straff- och verkställighetslagstiftningen (SOU 2024:48)
(Ju2024/01558)

Statens institutionsstyrelse (SiS) har ombetts att lämna synpunkter på förslagen i rubricerat betänkande. SiS genomgång av förslagen har skett utifrån de utgångspunkter som myndigheten har att beakta.

SiS har följande synpunkter på utredningens förslag och bedömningar.

Kriminalisering av rymning från verkställighet av sluten ungdomsvård (kapitel 15 och 23)

Utredningen konstaterar i *avsnitt 15.11.2* att det i dag är mycket få avvikningar från sluten ungdomsvård. Vidare anges i *avsnitt 15.11.3* att då det är så få rymningar från bl.a. särskilda ungdomshem tycks den norm som skulle fångas i ett straffbud redan följas. I vart fall är säkerheten så hög att det är mycket svårt att rymma. Därmed framstår det inte som lika berättigat med en kriminalisering i de fallen. Vid sluten ungdomsvård bidrar också påföljdssystemets nuvarande utformning till särskilda svårigheter som också talar emot en kriminalisering. Utredningen bedömer mot den bakgrunden att de skäl som talar för en kriminalisering av rymningar och avvikelser inte är tillräckligt starka för att i nuvarande system motivera en sådan.

SiS instämmer i utredningens bedömningar. Det säkerhetsarbete som SiS har vidtagit de senaste åren har bl.a. inneburit en kraftig minskning av antalet avvikningar. Från 2020 till 2022 skedde en minskning från 26 till två stycken. Under 2023 var det en som avtjänade sluten ungdomsvård som avvek från ett särskilt ungdomshem, då genom att inte återkomma efter en oövevakad vistelse utanför hemmet. Den 15 maj 2024 trädde ny reglering i kraft genom ändringar i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, och lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, LSU, som bl.a. innebär att de särskilda ungdomshemmen ska vara indelade i olika säkerhetsnivåer samt att tillgången till elektroniska kommunikationstjänster är mycket begränsad på

särskilda ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå.¹ Trots den korta tid som gått sedan regleringen trädde i kraft ser SiS positiva effekter i form av minskat hot och våld på särskilda ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå. Vidare har regeringen lämnat förslag på ny lagreglering som innebär att SiS från och med den 15 december 2024 ska få möjlighet att besluta om avskildhet i samband med dygnsvila på särskilda ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå.² Därtill bereds förslag i Regeringskansliet med innebörden att SiS bl.a. ska få besluta om allmän inpasseringskontroll samt få utökade möjligheter till rums- och kroppsvisitationer.³ SiS anser att de förändrade förutsättningar som myndigheten härigenom ges kan förväntas ge större effekt för att motverka rymningar och avvikningar än kriminalisering.

SiS vill även föra fram att barn och unga är en grupp som ofta har svårt med impuls kontroll och har svårt att överskåda konsekvenserna av sina handlingar i ett längre perspektiv. Det kan således även, ur ett behandlingsperspektiv, ifrågasättas om det kommer att ge någon effekt att kriminalisera rymning för denna målgrupp.

Mot nu angiven bakgrund avstyrker SiS förslaget i *avsnitt 23.2.1* om kriminalisering av rymning från verkställighet av sluten ungdomsvård. Om regeringen väljer att gå vidare med förslaget instämmer SiS i utredningens bedömning att det inte ska falla under straffansvaret att underlåta att återkomma från en vistelse utanför det särskilda ungdomshemmet.

Villkorlig frigivning (kapitel 21 och 24)

Eftersom det inte går att villkorligt frigges från sluten ungdomsvård berör utredningens förslag i *avsnitt 21.2.1* inte SiS verksamhet. Med anledning av de förslag som lämnats i betänkandet En översyn av regleringen av om frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44) kan förslagen dock komma att påverka den målgrupp som verkställer sluten ungdomsvård. SiS instämmer i utredningens bedömning i *avsnitt 24.5* om att en minskad möjlighet till villkorlig frigivning kan få särskilt allvarliga konsekvenser för barn och unga. SiS anser att villkorlig frigivning fyller en särskilt viktig funktion för unga personer som avtjänar fängelsepåföljd och behöver utformas särskilt med hänsyn till att det rör sig om barn och unga. Detta har SiS även framfört i sitt remissvar över nämnda betänkande.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Elisabet Åbjörnsson Hollmark. I den slutliga handläggningen har rättschefen Eleonore Källstrand Nord, stabschefen Johan Feldtmann samt sektionscheferna Anita Andersson, Petter Wåhlberg och Erla Thorisdottir deltagit. Föredragande har varit juristen Clara Renman.

Elisabet Åbjörnsson Hollmark

¹ 12 § LVU, 2 § andra stycket samt 16–16 i §§ LSU och prop. 2023/24:81.

² Prop. 2024/25:41.

³ Ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem och LVM-hem – Slutredovisning angående frågor om Statens institutionsstyrelses särskilda befogenheter (Ds 2024:26).